

laidas ir filmo, kuris turėjo būti parodytas ir šioje konferencijoje, sukūrimą. Apskritai organizacijų bendradarbiavimas dažnai palengvina veiklą ir, jeigu mažiau tarpusavyje konkuruotume, o bendradarbiautume, žymiai daugiau pavyktų pasiekti, kad pagerintume įvaizdį.

■ **Nevyriausybinių organizacijų (NVO) forumai, mugės, akcijos.**

Kartu su kitais neįgaliaisiais dalyvaujame visuose NVO forumuose ir mugėse, į kurias esame kviečiami. NVO mugės įtraukiamos į „Vilniaus dienų“ tvarkaraštį, tačiau neįgaliųjų įvaizdžio nepagerina, nes jiems paprastai būna skirta atskira diena, dažnai jau šventei pasibaigus, kaip buvo pernai. Didesnių akcijų visuomenei iki šiol nesame rengę, bet planuojame. Dar vis svarstome, kaip tai padaryti taktiškai ir kultūringai. Kelias akcijas visuomenei (tokias kaip „Atvirų durų dienos“) pastaraisiais metais surengė Vilniaus m. psichikos sveikatos centras. Ginčytinas klausimas, ar piliečių iš gatvės vedžiojimas į psichiatrijos skyrius, tyčinis jų raišiojimas prie lovų ir vaišinimas pyragais „Šizos“ pavadinimu labai pagerins ligonių įvaizdį.

■ **Informacijos skleidimas valstybinėms institucijoms:**

► Lietuvos Respublikos Seime per NVO prisistatymą, 2000,

► dalyvavimas NVO priėmimo Prezidentūroje, 2001, susitikimas su kandidatuojančiu prezidentu 2004.

► Nacionalinė konferencija „Psichikos sveikata XXI amžiuje“ LR Seime, 2001.

► Filmo „Nuostabus protas“ pristatymas politikams ir žurnalistams bei diskusija „Šizofrenijos stigma – kas tai?“, 2002. Akciją organizavome kartu su Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija, farmacijos kompanijos „Eli Lilly“ padedami, ir tai buvo tikrai sėkmingas projektas.

■ **Straipsniai spaudoje** (apie mūsų Klubą veiklą buvo rašyta daugiau kaip 90-yje straipsnių Lietuvoje ir užsienyje – pasitaikius progai nepraleidžiame galimybės pareklamuoti Klubą ir užsienyje).

■ **Informacija per radiją ir televiziją** (daug metų kasmet dalyvaujame įvairiose laidose, galbūt tai daug ką ir erzina, kad dažniau būname ekrane nei kokie psichiatrijos veikėjai; tiesa, daugiau kalba ir rodosi profesionalai; ligoniams veidus rodyti reikia ryžto; iš mūsų Klubą tokia savybe pasižymi tik vienas Edmundas Mažonas, iš visų kitų organizacijų – tik Lina Čiukšienė ir Saulius Pečiulis; teigiamas poslinkis – mūsų Monika jau išdrįso kalbėti per radiją, tik kitu vardu).

Po savo pranešimo pakviečiau mūsų valdybos narį Edmundą Mažoną perskaityti savo dar 2002 m. parašytas gaires, su kuriomis jis eina į visuomenę ir kurias mes jau seniai vadiname „Mūsų manifestu“.

Kreipimasis į Sveikatos apsaugos ministrą

Sveikatos apsaugos ministrui 2006 01 30 Nr. 1
Žilvinui Padaigai

DĖL ATSTOVO ĮTRAUKIMO Į DARBO GRUPĘ, KURI BUS SUBURTA SIEKIANT SUKURTI PSICHIKOS SVEIKATOS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO PLANĄ

Europos psichikos sveikatos apsaugos deklaracijoje siūloma plėtoti bendruomenės paslaugas rimtų psichikos sveikatos sutrikimų turintiems žmonėms, pakeičiant stacionarių įstaigų teikiamas paslaugas ir įtraukiant į šį darbą pačius paslaugų vartotojus. Europos psichikos sveikatos apsaugos veiksmų plane prioritetinėmis laikomos tos paslaugos, kurios yra nukreiptos į žmonių, kurie priskiriami nušalintųjų ir pažeidžiamųjų grupei, psichikos sveikatos problemų sprendimą. Vienas iš būdų padėti žmonėms su psichikos negalia – teikti jiems gydymo, psichosocialinės ir profesinės reabilitacijos paslaugas bendruomenėje, tuo pačiu mažinant socialinę atskirtį. Reiktų plėsti nestacionarias paslaugas, didinti jų įvairovę ir prieinamumą, nes šios paslaugos turėtų būti teikiamos atsižvelgiant į neįgalaus žmogaus specialiuosius poreikius. Tai leistų padidinti teikiamų paslaugų kokybę ir efektyvumą bei sumažinti iki šiol teikiamų paslaugų kainą.

Kokybiškų rezultatų turi būti siekiama racionaliai naudojant turimus išteklius, nuolat juos vertinant ir planuojant veiklą. Tačiau trūksta bendradarbiavimo ir koordinavimo tarp skirtingų institucijų. Iki šiol nė vienas vartotojų organizacijos atstovas nebuvo įtrauktas į darbo grupę, suburtą psichikos sveikatos strategijai kurti.

Keturių respublikinės nevyriausybines organizacijos – Klubas „13 ir Ko“, Lietuvos psichikos negalios žmonių bendrija „Giedra“, Lietuvos psichikos sveikatos paslaugų vartotojų draugija, Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija – nedvejindamos viena kitos veiklos ir atstovaudamos 21123 psichikos neįgaliesiems (2004 m. Valstybinio PSC duomenys) šalyje mažina jų socialinę atskirtį ir stigimą, skatina mokslininkų, sveikatos ir socialinės sistemos politikų, praktikų ir vartotojų partnerystę bei bendradarbiavimą, kartu su specialistų organizacijomis rengdamos seminarų ciklą „Nėra sveikatos be psichikos sveikatos“. Į keturis pirmuosius seminarus, rengtus 2005 m. rugsėjo mėn. – 2006 m. sausio mėn., atvyko 632 dalyviai iš 182 įstaigų ar organizacijų. Dėka visų keturių nevyriausybinių organizacijų vykdomos veiklos didėja į reabilitacijos procesą įtrauktų asmenų skaičius. Mes matome, kad einama teisinga kryptimi ir kad tai atitinka

2005 m. sausio 12-15 d. Helsinkyje priimtos Europos psichikos sveikatos apsaugos deklaracijos prioritetus.

Norėdami, kad sveikatos ir socialinės sistemos strategų bei politikų veikla iš tikrųjų priartėtų prie paslaugų vartotojų, maloniai prašome į grupę, kuri bus suburta siekiant sukurti psichikos sveikatos strategijos įgyvendinimo planą, įtraukti vieną atstovą iš minėtų keturių nevyriausybių organizacijų, kurios savo nuožiūra jį deleguotų.

Klubas „13 ir Ko“ (Respublikinė psichikos sutrikimus patyrusių asmenų ir jų draugų organizacija)

Pirmininkė Danguolė Survilaitė
Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija
Tarybos pirmininkė Danutė Kašubienė
Lietuvos psichikos negalios žmonių bendrija „Giedra“
Pirmininkė Auksė Andriūnienė
Lietuvos psichikos sveikatos paslaugų vartotojų
draugija
Pirmininkė Lina Čiukšienė

Pacientų teisių gynimas

2005 m. gruodžio 10 d. – Tarptautinė žmogaus teisių diena

PSO pranešimas spaudai

2005 m. gruodžio 9 d.

Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) globaline problema paskelbė žmogaus teisių pažeidimus psichikos sveikatos sistemoje.

MindFreedom sveikina PSO pranešimą ir jos kvietimą reaguoti tarptautiniu mastu.

Pasaulio sveikatos organizacija pranešė, kad Tarptautinę žmogaus teisių dieną – gruodžio 10-ąją – skiria visiems žmonėms, turintiems psichikos sutrikimų diagnozę ir „visiems paplitusiems jų pagrindinių žmogaus teisių pažeidimams.“

Kad atkreiptų dėmesį į šią krizę, PSO suorganizavo spaudos konferenciją, o internete sukūrė fotografijų parodą – galeriją, pavadintą „Pamiršti žmonės: psichikos sveikata ir žmogaus teisės“.

MindFreedom International, kaip nevyriausybė, Jungtinių Tautų akredituota organizacija, kelerius metus dirbo su Pasaulio sveikatos organizacija ir ragino ją atkreipti išskirtinį dėmesį į žmogaus teisių ir psichikos sveikatos aktualijas.

MindFreedom direktorius David Oaks pasakė: „Mes siekiame, kad labai daug kas pasikeistų psichikos sveikatos sistemoje, taip pat – ir Pasaulio sveikatos

organizacija, tad mes džiaugiamės, kad PSO kaip neatidėliotinos svarbos dalyką išskėlė šias problemas tarptautiniu mastu“.

Taip pat MindFreedom pakvietė „telkti tarptautinius išteklius psichikos sveikatos sistemos nesmurtinei revoliucijai“.

Apie naujausią PSO kampaniją galite pasiskaityti bei peržiūrėti nuotraukas šiuo adresu:

<http://www.who.int>

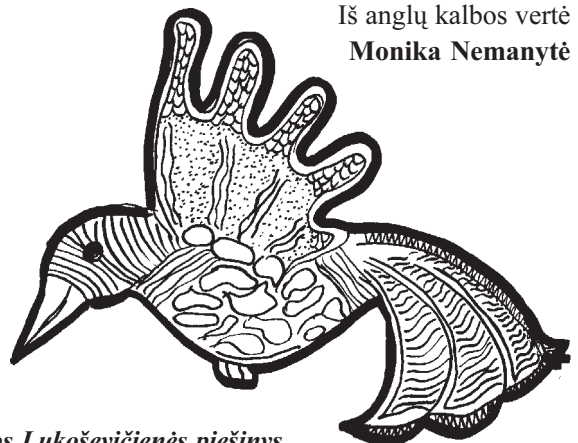
Toliau pateikiame ištrauką iš PSO Psichikos sveikatos ir priklausomybės ligų departamento direktoriaus dr. Benedetto Saraceno kalbos. Dr. Benedetto Saraceno paskutinius keletą metų daug sykių deklaravo, kad žmogaus teisių pažeidimai psichikos sveikatos sistemoje yra „globalaus susirūpinimo problema“ – ši reikalavimą daugelyje susitikimų su PSO išskėlė MindFreedom organizacija.

PSO yra specializuota Jungtinių Tautų sveikatos agentūra, kuriai vadovauja 192 valstybės narės per Pasaulio sveikatos asamblėją.

Generalinis PSO direktorius Dr. Lee Jong-wook pasakė: „Šiuo metu dar itin daug žmonių, turinčių psichikos sutrikimų, teisių pažeidimų. Vis dėlto per dažnai sveikatos ir žmogaus teisių programos neatkreipia dėmesio į šias problemas, todėl jos tarsi išgaruoja. Mes nusprendėme keisti šią situaciją tiek turtingose, tiek vargingesnėse šalyse. Kreipiusi į šalis, tarptautines organizacijas, mokslininkus, sveikatos ir teisės sektorius skvarbiau pažvelgti į žmonių, kurie serga psichikos ligomis, sąlygas ir imtis atitinkamų veiksmų – propaguoti ir ginti jų teises“.

PSO štabas (WHO Headquarter) šiais metais Tarptautinę žmogaus teisių dieną išimtinai skiria psichikos sveikatai. Ženevoje gruodžio 7 d. buvo surengta spaudos konferencija ir pristatyta fotografijų paroda, kuri kartu su žmonių istorijomis iliustruoja, kiek piktnaudžiavimo ir diskriminacijos patiria psichikos ligomis sergantys žmonės. Jie taip pat akcentuoja bei pateikia galimas problemų išeitis ir sprendimus, kaip palengvinti tokių žmonių kančias ir kiek prie to gali prisidėti PSO.

Iš anglų kalbos vertė
Monika Nemanytė

Astos Lukoševičienės piešinys.